

pesmi, pojo o skrivni povezanosti med ljudmi. Vzporedno s tem tokom gre nekak klasicizem, ki se ukvarja s formalnimi vprašanji. Reševati skuša stare in ustvarjati nove metrične sheme. Torej smer formalnega realizma, ki poudarja tehnično stran pesmi. V to trojno usmerjenost bi morebiti mogel zajeti današnjo našo liriko, za katero je potemtakem značilna navezanost na tradicijo in obliko — odklanjanje skrajnosti, pot k zlati sredi. Voduškova pesem je torej vsa današnja zlasti po tem, ker je v njej izrazito stremljenje po oblikovni ustaljenosti. Izšla je iz ekspresionizma, pa ni mogla ostati v njem, kajti razvoj v človeku in času je bil presilen, da bi se mu bilo mogoče ustavljalati. Ni pa se razvila takoj v sintetični realizem, ker je izgubila mistični, začarani svet. Ostala je v realizmu, a ne v tistem starem: opisnem in brezčutnem. To je realizem satirika, razočaranega idealista, poln dinamike in miselne ostrine. Toda iz satire se razvija v novo liriko, ki se bliža sintetičnemu realizmu po svojem duhovnem nemiru in čutu za zunanji svet, zlasti za obliko.

Remic Janez.

Stare žalostne. Slovenske pripovedne narodne pesmi. Izbral in priredil **Joža Glonar.** Za božič 1939 izdala Akademsko založba v Ljubljani. 248 strani.

Ljubezen in skrb za našo ljudsko pesem sega v dobo romantike. »Slovenske Pésni, krajnskiga naróda« (Pervi svezik — 1839) so mogle iziti največ po prizadevanju Poljaka Emila Korytka. Ob stoletnici in ob novi preizkušnji, ki je zadela njegov narod, je prav, da se ga hvaležno spominjamo. Po tej reslični zbirki, ki ji je med drugimi kumoval celo Prešeren, do danes lahko štejemo na prste poljudne izdaje narodnih pesmi. (Štrekljeva zakladnica je za nepoklicane goste labirint, odkoder ni vrnitve). Šele z Glaserjevo »Slovensko narodno liriko« (1920) smo zaslutili nove možnosti. Krvavo potrebujemo izborov, ki naj bi tudi širše občinstvo uvedli v čudoviti hram ljudskega ustvarjanja. Iz teh razlogov gre Akademski založbi vsa pohvala, da so v miniaturi seriji takoj za Prešernom in Gregorčičem prišle v poštev narodne pesmi in da je to častno nalogo zaupala Glonarju, ki jo je brez dvoma znal rešiti bolje od kogar koli.

Za to pot nam v lepi in izvorni razporeditvi predstavlja žalostne, baladne snovi. Zajemljiveje kot morebitni naslovi čitatelju naznači vsebino šestih poglavij šest posrečenih risb (Miroslav Oražem): utrjen grad, galeja, turški konjenik z ugrabljeno deklico v naročju, zibka, kmet za drvésom, organist pri orglah. Prva štiri poglavja so skoraj neoporečna (zakaj sta se pesmi »Bolika« str. 58 — in »Polde« — str. 61 — vrinili v obmorski cikel?). Toda z razdelitvami je vobče križ; zlasti če gre za tako bogato gradivo, kot si ga je naprtil Glonar.

Naslov sam pove, da je zbirka prikaz žalostnih, pripovednih, starih, narodnih snovi. Te svoje izjave se je ureditelj v glavnem zvesto držal, le včasih se ji je (morda zavedoma) izneveril. »Sveti Ureh in papeževa žena« (str. 176): Kaj je tu žalostnega? Čudim se tudi, kako je prišel do vstopnice »Stari Job« (str. 172): saj si »godcev želi«, pa čeprav »bolan leži«! Pesem »V zometu zmrznila« (str. 150) ima mnogo manj pripovednega kot cela vrsta drugih, ki so (pravilno) izostale. V petem in šestem poglavju najdemo nekaj zgledov, za

katere pri vsej dobri volji ne bi mogli reči, da so stari in pristno narodni: Vogrska prelja (str. 161), Slovo od pokojne Lenke Kocbek (str. 221), Šmarijski šomošter (str. 224), V zmetu zmrznil (str. 225), Dolinšak ustrelil svoja sina (str. 232), Na naglem umrla (str. 236). Vse to bi lahko pogrešali, ne da bi zbirka količkaj trpela. Nenaravno je namreč, da se s tako mladimi tvorbami družijo častitljiva starost, ki jo je posvetilo večstoletno življenje med ljudstvom (Rošlin in Verjanko, Desetnica, Lepa Vida, Galjot, Mlada Zora itd.).

Če je zapis kakega izročila časovno preblizu njega postanku (otipljivi individualni znaki, moraliziranje in pod.), ne moremo še govoriti o »narodnem« blagu. Merilo za »narodnost« nam nudijo predvsem časovne in krajevne razdalje. Poučna sta v tem pogledu dva naša naslova: »Komposteljska romarja« (I in II, str. 165 in 169), še bolj pa »Zakrknjena grešnica« I (str. 198) — iz konca XVIII. stoletja — ki je zelo blizu umetni podstavi (tudi če jo je zapisal »neznanec«!). Ker je pripoved ljudstvu ugajala, je mogla nemoteno živeti in se razvijati. Ko je v drugi polovici preteklega stoletja prišla v roke Jurčiču (II, str. 202), se je bila že precej otresla umetne navlake. A niti tedaj se na svoji poti ni ustavila, saj jo še danes srečamo na Krasu.*

Peto poglavje naj bi predstavljalo kmečke socialne motive bodisi v zvezi z zemljo, s sočlovekom, z okolico. Kako je zašla sem »Mrtvaška kost« (str. 146)? »Brat najde med romaricami sestro« (str. 157), a ne vem, da li si je tu našel primeren prostor. Najobčutnejša nejasnost pa vlada v šestem poglavju. V prejšnjih smo že iz naslovne risbe približno izvajali vsebino, a zdaj niti risba ni na mestu. Med narodoslovci je namreč obveljalo, da gredo na rovaš organizatorjev, šomoštrov, mežnarjev... vse novejšje verske pesmi, ki le količkaj umetno dišijo. Tako tu nehote zabredemo v protislovje: glavni naslov govori za narodne pesmi, eden izmed podnaslovov (risba na str. 165) pa jim to »narodnost« odreka. Neskladnost je tembolj naglašena, ker so vse pesmi (razen zgoraj izločenih) res narodne in mnoge izmed njih nimajo niti najmanjše zveze s šomoštri. Nastale so proti cerkveni tradiciji (Sveti Ureh in papeževa žena, Velesovska nunica...) ali popolnoma izven nje (Sveti Matija ubije

*) O kaj vŕn čem poviedŕti
 ŕd tŕ boŕatŕ diekelcŕ
 pres straha ŕor zrejenŕ.
 Po temple je ŕŕncigŕla,
 po moškem spole je ŕiedŕla.
 Boŕá je reŕlŕla.
 Boŕu sŕ je čydnó zdielo.
 Poslŕu je je boliezŕn.
 Poslale so je po dŕohtŕrje,
 10. dŕ bŕ je kej pomaŕŕu.

Dŕohtŕ-radŕr h nje pride,
 ni moŕŕ neč pomaŕŕt.
 Poslale so je po mašnska,
 dŕ bŕ-sŕ z Buŕŕm spraŕla.
 15. "Spraŕsŕ, spraŕsŕ s Kristŕsŕm,
 ŕ njem sŕ bŕš veselŕela!"
 "Jest sŕ nŕ-bŕm z Buŕŕm spraŕlela,
 sej sŕ niesŕm z Buŕŕm kriŕŕla." "
 — — — — —
 (Jen pole so prŕle hudičŕ jen so jŕ ŕziŕleŕ).

Ponovno mi jo je 31. marca 1940 narekovala in pela moja nunca Franca Tišlerjeva v Koprivi na Krasu. Sicer sem jo že julija 1937. čul v Avberu od njene sestre Marije Mihatove (pov. tudi od -0 in 12). Pri tretji sestri (Karlina Šinigoj v Mirnu pri Gorici) sem izvedel prozni pristavek. Naučil jih je oče France Gulič. Ko »ga je imel pod klobukom«, jo je kar sam vrezal, drugače pa so jo resno peli zvečer na ognjišču.

očeta in mater, str. 174). Mimogrede povedano: Zadnje obrežje, dve ribi na suhem: »Lahkoživčeve sanje« (str. 178) in »Fekonja« (str. 226).

Še nekaj: opombe so malček preskope. Potrebovali bi razlage nekaterih manj znanih besedi, tujk, krajevnih ali starinskih oblik: deleč romeno, tuhinje, srajca špenatata, spraman klobuk, pozavčín, gruntaj morje, perhpogača, lauter kri, šelem, tranča, poloj itd., itd. Nadalje: kam naj se človek obrne, ako bi rad izvedel n. pr., kdaj je Jožko Velikonja zapisal pesem »Mrtva sestra se oglasi« (str. 45) in kdo je ta Jožko Velikonja? Prav tako ne more biti vsakdo poučen, kaj je »Speculum exemplorum«. Od urednika pričakujemo, da že vnaprej ustreže morebitnim radovednežem, čeprav tega ni dolžan storiti. (Tudi samostojno kazalo bi bilo dobrodošlo.)

Za zaključek treba poudariti, da tiči moč in svežost zbirke v obilici doslej neobjavljenih in sploh redko dostopnih tekstov, kar v veliki meri opravičuje prenatrpanost in odtehta iz nje izvirajoče zadrege. Kraj in čas nista primerna za raziskovanje kriterijev, ki so avtorja vodili pri izbiri, a opozarjamo, da bi bil mogel obogatiti naslov »Velesovska nunica« (str. 188) z zanimivo (samo vsebinsko je dvojček SNP, št. 279) zapadno varianto: »Nuna«. Objavil jo je S. S. s celo vrsto »beneškoslovenskih narodnih pesmi«: »Luč«, Poljudno-znanstveni zbornik. VIII. (Zbral France Bevk), Trst, 1932, str. 17.

Kar sem v teh vrstah napisal, so le osebne misli. Prepričan sem, da je splošna želja, naj bi »Žalostnim« čimprej sledile »Vesele«, seveda istotako v Glonarjevi priredbi.

Milko Ukmar.

Giovanni Papini: Priče trpljenja Gospodovega. Sedem evangeljskih legend. 1940. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Prevedel Vinko Beličič. Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. Str. 178.

Papini mi je ostal v spominu iz proslule futuristične »Lacerbe«, v kateri je bil vehementen revolucionar, glasnik sovraštva in egoizma, najmočnejša osebnost v Marinettijevem krogu, kateremu se je bil že v svojem razmahu pridružil. Kakor vsi futuristi, je bil tudi on zagrizen bojevnik proti tradiciji, proti pasatizmu. Ob njegovih tedanjih izvajanjih in strupenih izpadih bi človek pričakoval prej vse, kakor da bo čez četrto stoletja — konvertit in pisal — pasatistične legende s katoliško poudarjenim zagovorom. Svetopisemski motivi v leposlovju niso novost — tudi pri nas ne: mladi Pregelj je skoraj pred 40 leti napisal v almanahu »Za resnico« dve legendi iz dni Gospodovega trpljenja, pozneje pa dramo »Azazel«. Omenil sem Pregljevi legendi, ki sta lepi, da pokažem, kako ni nič novega pod soncem, ako konvertit Papini napiše sedem evangeljskih legend: Judež skušan, Sin očetov, Malhovo uho, Cirenejec, Kajfovo maščevanje, Pilatova blaznost in Legendo o velikem rabinu. Vseh sedem legend bi označil kot klasične psihološke študije o Judežu in njegovem boju pred usodno odločitvijo, o razbojniku Barabi in njegovi primitivni želji in nagonu po maščevanju, o Malhovi užaljeni parvenijski častihlepnosti, o kmečkem računanju in vztrajanju v svojem svetu Simona iz Cireneje, o Kajfovem opravičevanju in zagovoru pred Petrom in Janezom, da bi umiril svojo vest, ki mu po obsodbi Jezusa Nazareškega ni dala miru, kakor tudi ne Pilatu, katerega je mučilo vprašanje o resnici,